

Bližšie informácie:

Lenka Ilčíková

Koordinátorka za spravodlivú transformáciu hornej Nitry
Priatel'ia Zeme-CEPA
ilcikova@priateliazeme.sk
<http://www.zivotpouhli.sk>

CEE Bankwatch Network sa snaží predchádzať škodlivým environmentálnym a sociálnym dôsledkom medzinárodného rozvojového financovania, podporovať alternatívne riešenia a účasť verejnosti na rozhodovaní.

Priatel'ia Zeme-CEPA podporujú energetickú autonómiu regiónov a ich zmysluplný rozvoj, ktorý je sociálne spravodlivý a zároveň citlivý k prírodnému prostrediu.

Viac informácií:
www.zivotpouhli.sk
www.just-transition.info

Bariéry a kritériá projektov v procese transformácie hornej Nitry

Baníctvo končí, s úctou k minulosti hľadáme nové možnosti prosperity regiónu.

Táto štúdia slúži ako pozvánka do diskusií pre spoluprácu na spravodlivej transformácii hornej Nitry. Spravodlivá transformácia znamená aj to, že v procese odklonu od uhlia nebudú uprednostňované projekty veľkých spoločností, ale bude umožnené aj menším podnikateľom a aktérom podieľať sa na premene regiónu s podobnou podporou akú získavajú veľké spoločnosti.

Foto: Michal Burza

Štúdia mapuje bariéry malého podnikania v regióne a načrtáva názory pracovných skupín na kritériá pre uprednostňovanie projektov transformácie.

Obsah:

1. Aké súkromné záujmy významne ovplyvňujú rozhodovacie procesy štátu na Slovensku?
2. Bariéry s akými sa potýkajú malí podnikatelia, ktorých štát nechráni a dokonca nedôslednosťou poškodzuje.
3. Bariéry implementácie projektov špecificky v oblasti sociálnej infraštruktúry.
4. Názory pracovných skupín na kritériá pre uprednostňovanie transformačných projektov.

1 Aké súkromné záujmy významne ovplyvňujú rozhodovacie procesy štátu na Slovensku?

Ťažobný priemysel a priori počíta s tým, že „uhlie je konečné“

Spravodlivá transformácia je aj o tom, že v procese prechodu smerom od uhlia nebudú uprednostnené projekty súkromnej ťažobnej spoločnosti, ale že bude umožnené menším podnikateľom a aktérom podieľať sa na premene regiónu.

V tomto procese akoby sa niekedy zabúdalo na dôvod, kvôli ktorému sa transformácia regiónu deje. Sme presvedčení, že financovanie projektov v rámci Akčného plánu transformácie hornej Nitry by malo byť podmienené tým, kvôli čomu sa akčný plán tvorí – **ukončenie ťažby a spaľovania uhlia a postupná premena baníckeho regiónu na život po uhlí**. V nadväznosti na tento fakt by v rámci prechodu regiónu od uhlia nemali byť podporované firmy zaoberajúce sa ťažbou uhlia bez jasného útlmového programu a konkrétnych záväzkov pre znižovanie vlastných emisií skleníkových plynov.

Naproti tomu už v navrhovanom dokumente z decembra 2018 v súvislosti so skrátením dotovania výroby elektriny z hnedého uhlia do roku 2023 (1) boli v materiáli uvedené **výlučne** projekty spoločnosti Hornonitrianske bane Prievidza, a.s. (ďalej HBP). Podpora verejnosti nám umožnila na túto tému rokovať s Úradom podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu a po pripomienkach viacerých strán boli z dokumentu projekty vypustené s tým, že otázka projektov bude riešená v akčnom pláne transformácie hornej Nitry.

Ako súčasť tvorby Akčného plánu bol vo februári 2019 spustený opätovný zber indikatívnych projektových zámernov. Cieľom by mala byť identifikácia priorít, ktoré je možné podporiť v tomto programovom období a zároveň, ktoré je potrebné z dlhodobého hľadiska pokryť, aby sa podporila úspešná transformácia regiónu horná Nitra.

HBP majú výhodu. V banskom priemysle sa od začiatku počíta s tým, že „uhlie je konečné“. Likvidácia baní je neoddeliteľnou súčasťou banskej činnosti. Baníctvo likvidáciu apriórne očakáva. Preto HBP už počas fungovania mali možnosť vytvárať projekty a plány súvisiace s ukončovaním ťažby a likvidáciou banských území. Spoločnosť však **žiada 94 miliónov EUR** na revitalizáciu podzemia a povrchu, na ktoré si paradoxne podľa výročnej správy z roku 2017 odkladajú rezervy vo výške odhadu na

uvedenie územia dotknutého ťažbou do pôvodného stavu. Na jednej strane je tu žiadosť

o financie na uľahčenie zatvárania baní neschopných konkurencie, na druhej strane HBP plánuje ťažbu aj po roku 2023 v 12. uhol'nom poli v Novákoch. Štát ani EÚ by nemali platiť za sanácie banských území a za škody, ktoré boli počas rokov spôsobené ťažobným priemyslom, ktorý z nich vytváral súkromné zisky.

My naopak požadujeme, aby bol dodržaný **princíp "znečisťovateľ platí"** v rámci európskej environmentálnej legislatívy. Pôvodca spôsobenej environmentálnej škody za ňu zodpovedá a **musí** prijať potrebné preventívne alebo nápravné opatrenie a **znášať všetky súvisiace náklady** (2).

Aj v najnovšej štúdii Európskej komisie sa uvádza, že jedným z hlavných faktorov pre plánovanie budúcich intervencií je **revitalizácia podzemných stavieb a povrchov po ťažbe, ktorá** bude musieť - v súlade s platným zákonom - dodržiavať základný environmentálny princíp "znečisťovateľ platí", avšak **rozsah a zložitosť banských vplyvov** na krajinu a životné prostredie **bude vyžadovať externú pomoc** (3).

Podľa schválenej Envirostratégie (4) má Slovensko do roku 2030 „vyvinúť úsilie na odstránenie environmentálnych záťaží s **najvyššou prioritou riešenia** a bezpečné **odstraňovanie environmentálnych škôd** má byť **plne hradené ich pôvodcami**. Pri ložiskovom geologickom prieskume bude pokračovať efektívna spolupráca s miestnymi samosprávami a občanmi. Ochrana zdravia pred rizikami z kontaminovania územia a ochrana prírody budú považované za prioritu.“

Postavenie súkromnej spoločnosti v procese transformácie

V premene regiónu hornej Nitry ide o tvorbu stratégie pre obdobie „po uhlí“. Spoločnosť HBP má v tomto procese nepochybne silné postavenie a to aj napriek tomu, že doteraz nepredstavila dátum ukončenia ťažby uhlia. Dôkazom silného postavenia je najmä fakt, že na stretnutie Európskej komisie, vlády, verejnej správy a súkromného sektora k téme transformácie regiónu z 5. februára 2018 bola pozvaná výlučne spoločnosť HBP a jej partneri. Ostatní aktéri ostali za zatvorenými dverami. (5)

Znepokojujúce sú aj prepojenia HBP na verejné inštitúcie. V médiách sa objavila informácia, že spoločnosť prepláca služby človeku z Hlavného banského úradu (6), pričom paradoxne tento úrad vykonáva hlavný dozor nad HBP. Je potrebné poukázať aj na potenciálny konflikt záujmov v Slovenskej elektrizačnej prenosovej sústave, kde predseda dozornej rady HBP je súčasne členom dozornej rady SEPS. Ministerstvo hospodárstva SR totiž podmieňuje dotovanie elektrárne Nováky do roku 2023 bezpečnosťou elektrickej sústavy, ktorú má na starosti SEPS (7). Podkladové údaje, na základe ktorých by to bolo možné objektívne posúdiť, nie sú verejnosti k dispozícii.

Verejný záujem a úloha štátu

Je vo verejnom záujme nasmerovať finančnú podporu k transformácii regiónu správnym smerom.

V súvislosti so všeobecným hospodárskym záujmom vláda v minulosti schválila dlhodobé dotácie ťažby uhlia na hornej Nitre prostredníctvom účtov za elektrinu

z každej domácnosti na Slovensku. Situácia sa však mení a horná Nitra sa pripravuje na proces premeny silne baníckeho regiónu smerom od uhlia.

Na druhej strane firma, ktorá po desaťročia tvorila súkromné zisky, dotovaná štátom, sa uchádza o ďalšie **financie na ukončenie a rekultivácie**. Tu by malo byť úlohou štátu zaistenie a riadenie podpory projektov tak, aby sa znečisťovateľ postavil tvárou ku škodám na životnom prostredí, ktoré spôsobil.

Aj vzhľadom na všeobecné princípy poskytovania štátnej pomoci je v záujme verejnosti, aby štát **zabezpečil povinnosť** spoločnosti HBP prioritne čerpať vytvorené rezervy ako **podmienky pre poskytnutie ďalších dotácií**.

Environmentálne záťaž idú ruka v ruke so zdravotnými problémami. Na základe najnovších oficiálnych údajov o znečisťovaní uhoľných elektrární z roku 2016 (8) bolo potvrdené, že **uhoľné spoločnosti nesú značnú zodpovednosť za dopady na zdravie**. Správa odhaľuje skutočné náklady na znečistenie z uhlia v Európe a kto za to platí: nie sú to uhoľné spoločnosti, ale ľudia. **Štát má v tejto súvislosti povinnosť** zodpovedať sa svojim občanom a to **zaviazaním sa k ambicióznemu a spravodlivému prechodu od uhlia** ako jedinému spôsobu, ktorý berie do úvahy dôsledky prevádzky uhoľných spoločností.

Ochranu zdravia ľudí a čisté, bezpečné životné prostredie považujeme za dôležitý verejný záujem, ktorý by príslušné štátne orgány mali brať do úvahy ako jednu z priorit transformácie. Podľa prieskumu názorov sa tak vyjadrili aj Slováci a Slovenky, pre ktorých sú dôvody na útlm uhlia v prvom rade znečistenie životného prostredia a vplyv ťažby a spaľovania uhlia na ľudské zdravie (9). Súčasne by však malo byť zabezpečené, aby si pôvodca škody platil za to, čo svojou činnosťou spôsobil.

K ekonomickej nerentabilite tohto priemyslu sa vyjadril Protimonopolný úrad Slovenskej republiky, keď uviedol, že **cena elektriny vyrobenej z domáceho uhlia je za posledné roky viac ako dvojnásobná** voči trhovej cene elektriny a teda bez dotačných mechanizmov by na trhu bola nepredajná (10).

Z týchto dôvodov by **projekty HBP mali byť posudzované veľmi citlivo**, verejné financie nemôžu byť premrhané na neperspektívne odvetvia, ale mali by naopak **ochrániť sociálnu situáciu baníckych rodín** a tým sa vyhnúť negatívnym dôsledkom ukončenia banskej činnosti na samotných zamestnancov.

2 Bariéry s akými sa potýkajú malí podnikatelia, ktorých štát nechráni a dokonca nedôslednosťou poškodzuje.

Príbeh drobného podnikateľa, ktorý naráža na bariéry v podobe nedôslednosti úradov a nevyožiteľnosti práva.

Po 11 rokoch práce pre hornonitriansky banský podnik sa mladý Handlovčan rozhodol začať pracovať v súkromnom sektore v oblasti strojárstva a stavebníctva. O ďalších 10 rokov si už zakladal vlastnú firmu, ktorá sa venovala stavebníctvu a neskôr aj lesníctvu. V najväčšom rozkvetе zamestnával 35 až 40 ľudí. Po kríze nastal pokles a v súčasnosti má firma päť zamestnancov. Ako súkromná osoba sa stal Handlovčan samostatne hospodáriacim roľníkom a to aj napriek tomu, že v Handlovej nebol nikdy ťah na

drobné hospodárenie: „Všetci vždy robili na bani. Kto u nás v Handlovej nerobil na bani, ako keby ani nebol.“

Poľnohospodárska pôda v okolí Handlovej je v správe Slovenského pozemkového fondu (SPF), ktorý ju v rámci svojich kompetencií prenajíma. Nachádzajú sa tu aj dva staré ovocné sady, ktoré boli obhospodarované už za predošlého režimu. Ich nadmorská výška okolo 500 metrov priala najmä jabloniam, višňam, čerešňam, ale aj jahodám a ríbezliam.

Začiatkom deväťdesiatych rokov sa tento pôvodne handlovský štátny majetok transformoval na akciovú spoločnosť, ktorá od SPF prenajíma pozemky v okolí Handlovej.

Pred približne šiestimi rokmi sa Handlovčan dohodol s vedením na strednodobom prenájme stromov v jednom zo spomínaných ovocných sadov s tým, že sa o ne bude primerane starať. Sú to staré sady, ktorých stromy už nie sú plne produkčné, ale zároveň sa jedná o staré, tradičné a v súčasnosti ojedinelé odrody.

Handlovčan chcel sad vyčistiť od náletových drevín, ale súčasné vedenie spoločnosti nesúhlasilo. Prebehlo viacero stretnutí bez toho, že by sa obe strany dohodli. A tu za práve začína spor. Handlovčan, by rád uviedol sad do priaznivého stavu a využil pôdu, ktorá tam je na chov hospodárskych zvierat. Nemá však túto možnosť aj napriek tomu, že spoločnosť, ktorá sad prenajíma na ňom neohospodári, čo je v rozpore so zákonom o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy (220/2004), podľa ktorého by mali byť využívané činnosťou riadneho hospodára.

Doteraz nebolo odsúhlasené čistenie starých ovocných sadov a využitie tamojšej pôdy. Handlovčan posledné tri roky každoročne podáva žiadosť na SPF o prenájom a zároveň podnet na prešetrenie porušovania zákona, ktorý ukladá povinnosť hospodáriť. Napriek všetkým známkam neobhospodarovania, regionálny odbor SPF sa opakovane vyjadruje, že plochy nenesú znaky neobhospodarovania. Čo je podľa Handlovčana v príkrom rozpore so skutočnosťou.

Predovšetkým pre dlhodobé nekonanie SPF, plánuje Handlovčan postupovať v rámci všetkých zákonných možností. Potom, čo využil možnosti osobného jednania a snažil sa o zmenu u regionálnych aj centrálnych úradov, bojuje aj naďalej proti zanedbávaniu povinností pri správe cudzieho majetku a zvažuje sťažnosť na úradníkov regionálneho SPF.

Aktívny Handlovčan zhodnotil situáciu výstižne:

„Paradoxom je, že ten, kto má pôdu ju nevyužíva a tí, ktorí by ju radi využívali ju zas nemajú. V Handlovej žijú približne 1.800 hektárov pôdy približne 30 ľudí, zatiaľ čo v susednom Rakúsku je štandardné, že rodinná farma využíva menej ako 20 hektárov pre štyroch ľudí. Štát by sa mal zastať tých, ktorí pôdu obrábajú, alebo o to majú reálny záujem. Dať veľké dotácie pár ľuďom je možno efektívnejšie čo do administratívy, ale pomôcť v menšom a viacerým, je určite pre región užitočnejšie. Nechcem sa vzdať...“

95% ľudí by to už nechalo tak. Jednoznačne tu zlyháva štát, pretože ja mám chuť sa narobiť, ale nemôžem“.

Prioritou by mali byť reálne podnikateľské zámery namiesto prenájmu pôdy len kvôli dotáciám.

Príbeh malej vidieckej rodinnej pekárne, ktorá v časoch svojej najväčšej slávy zásobovala značnú časť regiónu svojimi výrobkami.

V roku 1991 traja súrodenci začali v obci pri Prievidzi ručne vyrábať hlinenú pekárenskú pec. O necelé dva roky v nej upiekli prvý chlieb. Keď sa o päť rokov od vzniku pekárne vrátil na Slovensko otec rodiny, stali sa aj on aj manželka súčasťou rodinného podnikania.

Keď po čase vypovedala činnosť pôvodná hlinená pec a tak si vidiecki pekári nechali postaviť novú, tzv. parničku, profesionálmi – tá slúžila osem rokov a prišli s ňou aj nové výrobky. Popri chlebe pekáraň začala vyrábať aj jemné a sladké pečivo. Všetko vznikalo experimentovaním priamo vo výrobe a kreatívnou tvorbou vlastných receptov. Pekáraň v prievidzskom okrese zásobovala približne tridsať predajní a zamestnávala 12 zamestnancov.

Po plynifikácii obce si pekáraň opäť zakúpila nové pece, ktorých prevádzka je lacnejšia. Zlepšili sa aj susedské vzťahy, keďže niektorým vadili spaliny z uhlia. Pekáraň rozširovala výrobu a otvorila niekoľko vlastných stánkov. Bolo to obdobie prosperity, podnikania bez dlžôb a dobrých odberateľských vzťahov, ktoré trvalo približne päť rokov. Pri 20-tich zamestnancoch nadišiel čas, aby sa živnosť zmenila na spoločnosť s ručením obmedzeným.

S príchodom zahraničných reťazcov okrem prvotnej radosti zo spolupráce pribudli aj neočakávané náklady. Vykladačky tovaru, percentuálne bonusy z úspešného predaja, povinné zmrazovanie cien pekárenských výrobkov na celý rok a pod. Toto bol začiatok konca vidieckej pekárne. Dlhý voči daňovému úradu rástli a pribúdali aj nové voči sociálnej a zdravotnej poisťovni rovnako ako aj pár nezaplatených faktúr dodávateľom.

Boli tiež zakúpené ďalšie dve menšie plynové piecky (v jednej z nich sa dá okrem jemného pečiva upiecť aj bravčové mäso, z čoho sa stalo vedľajšie podnikanie na víkendy). To však stále nestačilo, pretože postupne pribúdala konkurencia v podobe malých pekární, ktoré si otvárali vlastné stánky. Z 20 zamestnancov sa stav znížil na polovicu.

V roku 2011 pekáraň v spolupráci s externou firmou podávala projekt, prostredníctvom ktorého sa snažila získať prostriedky z eurofondov – neúspešne. Bolo a stále je potrebné kúpiť nové pece a stroje, aby sa znížila ručná výroba. Kontrolór si v pekárni pravidelne povzdychne, že „na týchto strojoch ešte Mária Terézia vyrábala“. Keďže dlhy voči štátnym inštitúciám sa stali neúnosné, rozhodla sa ich pekáraň splatiť prostredníctvom úveru. Žiadna banka nebola ochotná poskytnúť prostriedky zadlženej firme aj pri existujúcej zábezpeke v podobe nehnuteľnosti, kde pekáraň sídlila, musela

si požičať od nebankovej spoločnosti. Tá následne predala túto pohľadávku inej firme, ktorá dala pekáraň do dražby.

Napriek všetkým trápeniam pekáraň naďalej pečie, hoci podľa slov majiteľky „je biznis na mŕtvom bode“. Stále je to predovšetkým rodinný podnik, v ktorom na pár hodín denne pracujú dve sestry, muž jednej z nich, dve deti a sporadicky brat. Pekárenské výrobky sa stále predávajú v obci kde pekáraň sídli, má ešte stále jeden vlastný predajný stánok v Prievdzi a zopár stálych odberateľov. Kvôli konkurencii pekáraň zmenila sortiment a jej hlavným produktom sú napr. aj zdravé krekry.

Rodina s pekárňou zostarla a z nočného pečenia sa stalo denné. Ovplyvnilo to aj deti, ktoré vidiac trápenie svojich rodičov nemajú záujem o pokračovanie rodinnej firmy a pekárenskej tradície, hoci občas vypomáhajú.

Do budúcnosti chce pekáraň stále piecť, udržať ručnú výrobu, pokračovať v rodinnom podniku a predovšetkým zvýšiť predaj priamo z pekárne, ktorý je najlacnejší nie len pre samotnú pekáraň, ale rovnako aj pre zákazníkov. Hlavným zameraním by malo byť zdravé pečenie z kvasu, zachovávanie pekárenskej tradície a kreatívna tvorba vlastných receptov. Pekáraň sa opätovne chystá podať ďalší projekt, aby získala prostriedky na nové stroje na výrobu zdravých keksov ako aj baliaceho stroja, ktorý by bol použiteľný aj pre iné ako pekárenské produkty. Vymeniť potrebujú aj pece, kysiareň a miešacie stroje.

K zlyhaniu v rámci rodinného pekárenského podnikania došlo počas jeho takmer 30 ročnej histórie na viacerých úrovniach:

- **Štát** – absencia podpory malých, miestnych podnikateľov v konkurencii s veľkými hráčmi na trhu.
- **Chýba miestna podpora miestnych výrobkov** – ignorovanie pekárne starousedlíkmi. Momentálne si v nej skôr nakúpia novo prisťahovaní obyvatelia obce.
- **Samotná pekáraň** – stále sa držala nádeje, že po ťažkom období bude opäť lepšie, až sa ťažké obdobie stalo likvidačným. Požičanie si peňazí od nebankovej inštitúcie, pretože nikto iný nebol ochotný požičať zadlženej firme.
- **Rodina** – kde náročné podnikanie spôsobovalo hádky a narušenie rodinných vzťahov.

3 Bariéry implementácie projektov špecificky v oblasti sociálnej infraštruktúry

Poskytovanie kvalitných verejnoprospešných služieb v procese transformácie a súčasne v období nepriaznivého demografického vývoja regiónu je jednou z kľúčových oblastí Akčného plánu. Tieto bariéry rozvoja vymenovali aktívni účastníci a účastníčky pracovnej skupiny týkajúcej sa sociálnej infraštruktúry:

- Nedostatočné **financie** a v rámci nich rozdiel v náročnosti pri získavaní zdrojov na prevádzkové a investičné náklady.
- Chýbajúce **komunitné plány sociálnych služieb**.
- Slabý **komunitný život** a v rámci neho spolupatričnosť, spoločné komunitné organizovanie a s tým súvisiaca informovanosť, propagácia a motivácia ľudí na komunitnej úrovni.
- **Slovensko funguje na rezortnom systéme** (každé ministerstvo má svoj vymedzený okruh a medzi nimi je len minimum prienikov a logických súvislostí).
- **Vysoko nadstavené štandardy** v denných stacionároch.
- Komplikované **financovanie zariadení pre seniorov** (napr. strata dotácie alebo doplácanie obcou).
- Nedostatok **dobrovoľníkov** a s tým súvisiaca mizivá tradícia dobrovoľníctva na Slovensku.
- Chýbajúci **zdravotnícky personál**.
- Nadmerná **byrokracia**.
- Neexistujúce **poradenské centrum pre sociálnu ekonomiku**.
- **Zdlhavosť tvorby zákonov** (najmä v zdravotníctve, kde je napríklad už novela zastaraná).
- **Starostlivosť o seniorov je problematická** vtedy, ak sú deti v zahraničí, alebo ak sú príbuzní, ktorí kvôli seniorom ostávajú doma finančne nedocenení.
- Výška dôchodku nestačí a z toho dôvodu sú **malokapacitné zariadenia pre seniorov** neudržateľné (z praxe vyplýva minimálny počet seniorov 80 a optimum 120).
- Absencia **právnej ochrany seniorov** (ktorí majú tendenciu všetko podpísať).
- Chýbajúce **nízko prahové zariadenia** (na dočasnú pomoc, bez štandardov).
- Existujúce **problémy sú viacvrstvé a komplexné**, čo na jednej strane spôsobuje, že je náročnejšie im porozumieť, ale na druhej tak strane vzniká priestor na synergie a spolupráce.

4 Názory pracovných skupín na kritériá pre uprednostňovanie transformačných projektov

Nasledovné kritériá pre uprednostňovanie projektov diskutovala pracovná skupina za účelom zabezpečenia spravodlivej transformácie hornej Nitry.

- Transformácia ušitá na mieru **regionálnym potrebám** s dôrazom na širokú a hlbokú **participáciu** – aktivity, ktoré nie sú v súlade s princípom **partnerstva** by nemali byť financované.
- Podpora projektov vedúcich k hospodárstvu s celkovým **nulovým obsahom uhlíka**.
- Investície do **samosprávnych projektov, rodinných, malých a stredných podnikov – miestni ľudia a občianske organizácie** zapojené od štádia výberu projektov.
- Projekty, ktoré majú **pozitívne sociálne dopady** – tvoria **dlhodobú zamestnanosť**, napríklad samosprávne podniky na rekvalifikáciu, ktoré nie sú zamerané len na krátkodobý zisk.

- **Podpora kvalitnej práce s:**
 - dobrou **mzdou**,
 - spoľahlivým štandardným zamestnaním a dostupnou sociálnou **ochranou**,
 - možnosťami **celoživotného vzdelávania**,
 - dobré pracovné podmienky na **bezpečných a zdravých pracoviskách**,
 - rozumnú **pracovnú dobu** s dobrým pomerom pracovného a súkromného života,
 - zastúpenie **odborov** a práva vyjednávania.

Aktívni účastníci pracovných skupín mali možnosť vyjadriť sa ku ich dostatočnosti a sformulovali tieto dodatočné kritériá:

- Navrhovanej participácii, ktorá má byť široká a hlboká by mal predchádzať **dialóg**.
- Projekty by mali podporovať **občiansku angažovanosť a dobrovoľníctvo** (ktoré má potenciál vytvárať u mládeže prvé pracovné návyky a podporovať ich zodpovednosť).
- Projektom by mala predchádzať **analýza situácie**, alebo **štúdia uskutočniteľnosti**, ktoré stoja na reálnych číslach a štatistikách.
- Základom každej myšlienky či iniciatívy by mala byť **udržateľnosť**, či už projektu, služby alebo produktu.
- Každý projekt by mal mať od začiatku nadstavený **mechanizmus monitoringu a evaluácie**.
- Projekty potrebujú mať nadstavené **merateľné ukazovatele s väčšou toleranciou**, aby vznikol priestor na inovácie a experiment, hoci je to riskantné.
- Kritériá by nemali smerovať len ku podpore vzniku kvalitnej práce, ale priamo **podporovať podnikateľov a živnostníkov**, ktorí sú tvorcami pracovných miest.
- Nemalo by sa zabúdať, že **aj na vidieku je možné vytvoriť pracovné miesta**, nie len v mestách a tým podporovať lokálnu zamestnanosť bez potreby migrácie za prácou.

Ku kritériám sa vyjadrila odborníčka na hodnotenie a koordináciu projektov financovaných z fondov EÚ ako aj iných finančných zdrojov, ktorá pôvodne sformulované kritériá označila ako dostatočné a pokrývajúce podstatu, zatiaľ čo dodatočne navrhované kritériá by mohli skôr slúžiť ako pomôcka pre hodnotiteľov predkladaných transformačných projektov.

Použité zdroje

- (1) <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2018/872>
- (2) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l28120&from=CS>
- (3) https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/expert_support_coal_sk.pdf
- (4) <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/23592/1>
- (5) <https://euractiv.sk/section/zivotne-prostredie/opinion/rozvoj-hornej-nitry-nemoze-byt-len-v-rukach-vlady-a-sukromnych-bani/>
- (6) <http://www.rtvs.sk/televizia/archiv/12993/173283#1469>
- (7) <https://www.sepsas.sk/Organy.asp?kod=8>
- (8) <https://beyond-coal.eu/last-gasp/>

- (9) <https://greenpeace.blog.sme.sk/c/494531/vysledky-prieskumu-prijemne-prekvapili-slovaci-nechcu-uhlie.html>
- (10) <http://www.antimon.gov.sk/5278-sk/pmu-sr-ukoncil-presetrovanie-v-oblasti-vyroby-elektriny-z-hnedeho-uhlia/>

Občianske združenie Priatelia Zeme–CEPA ďakuje za finančnú podporu od Európskej únie, European Climate Initiative – EUKI, European Climate Foundation a Open Society Foundations. Za obsah tohto podujatia a s ním súvisiace materiály zodpovedajú Priatelia Zeme–CEPA. V žiadnom prípade nereprezentujú oficiálne stanovisko donorov.

Supported by:

Federal Ministry
for the Environment, Nature Conservation
and Nuclear Safety

European
Climate Initiative
EUKI

based on a decision of the German Bundestag

European
Climate
Foundation